

अपक्षयविनाश (apakṣaya-vināśa) *m.* decay and destruction अपक्षय-विनाशाभ्यां परिणामार्थजन्मभिः। वर्जितः शक्यते वक्तुं यः सदास्तीति केवलम् ViṣṇuP. i.2.11; स्वाभाविकमिदं रूपम् ... अपक्षयविनाशादिरहितम् ... मम AhirbuS. 44.30.

अपक्षयविपरीता (apakṣaya-viparītā) *adj.* opposite to decrease or reduction अपक्षयविपरीतापि वृद्धिलक्षणा विक्रिया प्रतिषिध्यते GītāBh. (Śaṅ.) 33.19 (on 2.20)

अपक्षयविवर्जित (apakṣaya-vivarjita) *adj.* devoid of decay or destruction अतोऽयमात्मा अजो नित्यः शाश्वतः अपक्षयविवर्जितः KāthUBh. 132.18 (on 2.18)

अपक्षयहेतु (apakṣaya-hetu) *m.* cause of decay स्थित्वापि यास्यतोऽवस्थापनं केवलमपक्षयहेतुः NītiVā. 13.12.

अपक्षयाभाव (apakṣayābhāva) *m.* absence of decrease or decline of parts, i.e. destruction (अक्षरम्) तदव्ययमक्षयाभावात् ... भूतकारणं धीराः परिपश्यन्ति PrakaVi. 197.22.

अपक्षयित (apa-kṣayita) *adj.* destroyed, i.e. cured आतुरान्तकेन नृपतेर्लौचनद्वयं क्षारचूर्णेन निर्मार्य जलैकाशतं प्रदाय श्लेष्मा अपक्षयितः Hāsyaṛṇa. 1.36 (12)

अपक्षय्य (apakṣay-ya) *ger.* having destroyed अपहृत्य पाप्मानम् अपक्षय्य धर्माधर्मौ इत्यर्थः KenUVāBh. 97.11 (on 4.9)

अपक्षराग (a-pakṣarāga) *adj.* not having attachment to any side, impartial सुबुद्धिः। अपक्षरागः ... चिरं परीक्ष्येत्तदवोचदर्थम् VarāṅgaC. 12.16.

अपक्षलोप (a-pakṣalopa) *m.* absence of loss of wings गिरिरिव गतिमान-पक्षलोपाद् अनुतटपुष्पितकर्णिकारयष्टिः (एष विभाति) Vikramo. 3.3.

अपक्षवत् (a-pakṣava(n)t) *adj.* not having a side or party रिपुबलार्णव-मुक्कमितुं पुनर्नृप न शक्यमपक्षवत्स्तव VarāṅgaC. 20.24.

अपक्षवर्तमानत्व (a-pakṣavartamānatva) *n.* absence of the state of being present in the subject ननु यथा सिद्धसाधनमात्माश्रयः अपक्षवर्तमानत्वात् तथा बाधितोऽप्यपक्षवर्तित्वादाश्रयासिद्धो भवतु SarvaDaKau. 48.23.

अपक्षवर्तित्व (a-pakṣavartitva) *n.* absence of the state of being present in the subject तथा बाधितोऽप्यपक्षवर्तित्वादाश्रयासिद्धो भवतु SarvaDaKau. 48.24.

अपक्षविशेषणत्व (a-pakṣaviśeṣaṇatva) *n.* absence of the state of being a qualification of proposition अथ प्रत्यभिज्ञानं तद्भावाद्भवतीति पक्षस्तथाप्यन्यो हेतुर्वक्तव्यः। किं कारणम् प्रत्यभिज्ञानस्यापक्षविशेषणत्वे नोपयुक्तत्वात् NyāyVār. 305.1 (on ii.2.33)

अपक्षवृत्तित्व (a-pakṣavṛttitva) *n.* absence of the state of being present in the subject तेनापक्षवृत्तित्वं दर्शितं भवति ŚrutaPra. iB. 320.22 (on i.2.19)

अपक्षसाद (a-pakṣasāda) *m.* absence of loss of wings इत एव प्रस्थितो देवः ... गिरिरिव गतिमानपक्षलोपात् (v.1. अपक्षसादात्) Vikramo.3.3.

अपक्षस्थत्व (a-pakṣasthatva) *n.* absence of the state of being present in the subject उपाधेरपक्षस्थत्वं दर्शयति आत्मनस्त्विति ŚrutaPra. i.B.65.23 (on i.1.1)

अपक्षाग्रणी (a-pakṣāgrāṇī) *adj.* not the first of the fortnight मतिमान-तत्त्ववृत्तिः प्रतिपदपक्षाग्रणीर्विभाति भवान् KāvyaPra. 130.2 (comm. प्रतिपत् प्रथमा तिथिः अथ च अपक्षाग्रणीः पक्षस्यादिभूता नेति विरोधाभासो व्यङ्ग्यः)

अपक्षाण (apa-kṣāṇa) *adj.* (used as noun) (wood) which is burnt out यदि होमकाल आहवनीयोऽनुगच्छेत्प्राण उदानमप्यगादिति गार्हपत्ये जुहुयादपक्षाणानि संनिधाय मन्येत् VaikhaṢS. 20.17 (Viśva. F.N. दग्धकाष्ठम्)

अपक्षाण (apa-kṣāṇa) *n.* extinction of fire (यद्याहिताग्नेरग्निरपक्षायेदा शम्यापरासात्परि वाजपतिः ... इति त्रिः प्रदक्षिणं परिक्रम्य तं संभरेत्) कृत्स्नाग्न्यपक्षाणे एव चायं विधिः comm. on ApaṢS. ix.1.17.

अपक्षादिभूत (a-pakṣādibhūta) *adj.* which has not become the subject etc. अज्ञानद्वारिकायां त्वविषयवृत्तित्वम् अज्ञानं हि पक्षादेर्दोषः न त्वनुपन्यस्तत्वेना-पक्षादिभूतस्येति TārkiRa. 280.14.

अपक्षामम् (apakṣāmam) *adv.* beyond eyesight पृषता वरत्राकाण्डेन सोमविक्रयिणमपक्षामं नाशयति HirṢS. vii.2.86 (644.27) (comm. परोक्षम्... गमयति) (but without destruction, Viśva.; wasting away, Sūryakānta)

अपक्षायत् (apa-kṣāyat) *adj.* going away संवेशनस्तनु वै चारुरेधि प्रिये देवानां परमे जनित्र इत्यन्वाहिताग्नेरग्निमपक्षायन्तमा शम्यापरास्तात्संभरेत् HirṢS. xv.1.18 (266.26) (comm. आयतनादपगच्छेत्); xv.1.19 (267.5); तत्रेष्टिं समाच्ये-तावाञ्छम्याप्रासादपक्षायन्तमाहवनीयं परिव्राजपतिरिति प्रदक्षिणं कृत्वा ... संभरेत् VaikhaṢS. 20.2.

अपक्षाल (apa-kṣāla) *m.* defect, fault, failing, sin (lit. throwing away) तस्य ये पूर्वके निर्निमित्ते विहारे चत्वारोऽपक्षालास्ते प्रहीणा भवन्ति BodhiBhū. 239.23; अष्टापक्षालमुक्तत्वादानिञं तु चतुर्थकम्। वितर्कचारौ धासौ च सुखादि च चतुष्टयम् AbhidhK. 8.11; अत एवोदारकुशलपक्षविवर्जनतापक्षाल इत्युच्यते ŚikṣāSa. 145.6; सात्मीभावाच्च मार्गस्य सर्वापक्षालनाशिनः। न यत्नेन विना हानिर्यत्नो न गुणदर्शनात् TattvSam. 3439 (comm. अपक्षालः दोषः); अपक्षालः MahāVyu. 245.664; [but transgression, evil, calamity, DBHS.]

अपक्षालसाधर्म्य (apakṣāla-sādharma) *n.* similarity of fault or sin ध्यानत्रयं द्वितीयादि शीर्षं तासां यथाक्रमम्। तदपक्षालसाधर्म्यात् AbhidhK. 3.101.

अपक्षि (apa-kṣi-) I.P. 1 to wane, to decrease, to diminish, to decline नानुगच्छति तस्याग्निर्न विष्वन्दयते हविः। नापक्षयति सन्नस्तो न निर्मन्थे विलम्बते ŚiVLI. 4.6; (pass.) to be waned, to be decreased, to be diminished, to be declined अर्द्धमासौ वै मित्रावरुणौ य आपूर्यते स मित्रो योऽपक्षीयते स वरुणः PañcBr. xxv.10.10; य एवापूर्यतेऽर्द्धमासः स आग्नेयो योऽपक्षीयते स सौम्यः ŚatBr. I.vi.3.24; य एवापूर्यते तुं देवा उपायुन्योऽपक्षीयते तमसुराः ŚatBr. I.viii.2.22; ŚatBr. (K.) II.vi.4.18; य ए वापूर्यतेऽर्द्धमासः स देवा योऽपक्षीयते स देवा योऽपक्षीयते स पितरः ŚatBr. II.i.3.1; ŚatBr. (K.) I.i.3.1; चन्द्रमाः पञ्चदशाहान्यापूर्यते पञ्चदशापक्षीयते ŚatBr. VIII. iv.1.10; स रात्रिभरेवा च पूर्यतेऽप च क्षीयते ŚatBr. VIII. iv.1.10; स रात्रिभरेवा च पूर्यतेऽप च क्षीयते ŚatBr. XIV. iv.3.22; XIV. iv.3.23; य एवापक्षीयते स मित्रो य आपूर्यते स वरुणः ŚatBr. (K.) I.iii.14.10; य एवायमपक्षीयेऽर्द्ध-मास एष आग्नेयो य आपूर्यते स सौम्यः ŚatBr. (K.) II.vi.1.17; स रात्रि-भरेवा च पूर्यतेऽप च क्षीयते स वित्तेनैवा च पूर्यते अप च क्षीयते BrĀraU. i.5.14-15; 2 to pass, to expire, cf. **अपक्षीण1**; 3 to destroy, cf. **अपक्षीण2B**.

अपक्षिक (apakṣi-ka) *adj.* wingless हिरण्यपर्णमश्वत्थमभित्य अपक्षिकाः (v.1. ह्यपक्षिकाः) ते तत्र पक्षिणो भूत्वा प्रपतन्ति यथादिशम् MahāBhā. v.45.9.

अपक्षिगणसंघात (apakṣigaṇa-saṅghāta) *m.* combination of the group of non-birds अपक्षिगणसंघाते जगत्येकार्णवीकृते। कीदृग्रूपः समभवन्माहादेवो युगक्षये SkandP. v. (3).5.5.

अपक्षिगणसंपात (a-pakṣigaṇasaṁpāta) *adj.* A not accompanied by the group of birds अपक्षिगणसंपातो वानरेन्द्रो महाजवः। ... सागरान्सर्वान्संध्या-कालमवन्दत Rāmā. vii.34.26; B free from the flight of birds अपक्षिगणसंपाते सर्वप्राणिहरे पथि। ... हृषीकेशः शयनायोपक्रमे MatsyaP. 247.25.

अपक्षित् (apa-kṣit) *adj.* defeating यस्त्वा पृतन्यो यदुलूकान्युततान् अपक्षितः स मे ध्रियमाणम् आ वहद् अप द्वेषस् परा वहत् AV. (P.) xx. 54.6.

अपक्षित (apakṣita) *m.* name of people, PW.

अपक्षित (apa-kṣita) *adj.* A spent, passed एवंविधैरहोरात्रैः कालगत्यो-पलक्षितैः। अपक्षितमिवास्यापि परमायुर्वयः शतम् BhāgP. iii.11.32; B wasted दुष्टु मिथ्या क्षितोऽपक्षितः GaṇRa. 1.36 (66)

अपक्षित्य (apakṣit-ya) *ger.* having waned, having decreased आपः परस्य त्रेर अयः स्याद्वा यपि (v.1. अपक्षित) MugdhaBo. 26.216 (293.21) (v.1.)

अपक्षिन् (a-pakṣin) *adj.* wingless यथैव पङ्कुरध्वानमपक्षी चाण्डजो नभः। एवं छन्दोगगुरुणा राजा वृद्धिं न गच्छति AVParī. ii.5.1.

अपक्षिन् (a-pakṣin) *m.* non-bird गवादयोऽपक्षिणः चतुष्पाञ्जातिवचनः पशुशब्दः ManuBh. i.439.13 (on 5.40); असमर्थावामपक्षिणं जलचरं त्वां सह नेतुम् Pañcā. 85.17

अपक्षिप् (apa-kṣip-) VI.P. 1A to drive away, i.e. to blow संतऽइति वा तमपक्षिपति KātyṢS. xvi.3.3; 1B to throw away सव्ये हस्ते प्रस्तरं समस्य ... त्वेषं वचो अपावधीम् इत्यधिपक्षिपति (v.1. इत्यपक्षिपति) VādhuṢS. vi.12.58 [Chaubey Ed.]; रक्षांसि ... अपक्षिपन्ति सुग्भाण्डान् Rāmā. ii.108.17; 1C to let down उत्क्षिपति अपक्षिपति हस्तमिति ये पूर्वोत्तरे क्षणाः ते क्रमवन्तः